

ВУЗа будет нарушена система и потеряна возможность создания условий для становления высокопрофессионального преподавателя, а также желания построить карьеру в высшем учебном заведении страны.

Инновационная модель развития украинского общества определяет новые задачи модернизации высшей школы для осуществления расширенного

воспроизводства кадров высшей научной квалификации (кандидатов и докторов наук) и создания условий для их конкуренции. Эта задача может быть решена при пересмотре подходов к подбору и стимулированию деятельности преподавателей вузов, созданию более гибкого управления, изменяющего технологии по отношению к персоналу.

Литература

1. Самойленко П. И. Профессиональная компетентность преподавателя высшей и средней профессиональной школы / П. И. Самойленко. // Специалист. – 2005. - № 8. – С. 26-28.
2. Деркач А. А. Формирование образовательной среды для достижения профессионального успеха. / А. А. Деркач. М. : РАГС, 2007. – 200 с.
3. Алексеева Л. П. Болонский процесс: роль вузовского преподавателя / Л. П. Алексеева, Н. С. Шаблыгина. — М., 2004. - 40 с.
4. Исаев И. Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя : учебное пособие. / И. Ф. Исаев. - М. : Издательский центр "Академия", 2004. - 208 с.

УДК [338.432:339.564-024]:001.8

АНТОНЮК О.П., канд. екон. наук, доцент

Одеська національна академія харчових технологій

АНТОНЮК П.О., канд. екон. наук

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, м. Одеса

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ЕКСПОРТУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ

В статті аналізуються товарна та географічна структура експорту агропродовольчої продукції, розглянуто основні напрями експорту сировинних ресурсів та готової продукції по країнах світу, визначено недоліки існуючої товарної структури та необхідність і можливості її удосконалення.

Ключові слова: агропродовольча продукція, експорт, імпорт, структура, сальдо додатне, від'ємне

The commodity and geographical structure of export of agrofood production is analysed in the article, basic directions of export of sources of raw materials and prepared products are considered on the countries of the world, the lacks of existent commodity structure and necessity and possibilities of its improvement are certain.

Keywords: agrofood production, export, import, structure, balance is positive, negative

Вступ. Важливим напрямом розвитку будь-якої країни є міжнародна торгівля. В умовах глобалізації світової економіки рівень соціально-економічного розвитку держави в значній мірі залежить від зовнішньої торгівлі. Саме зовнішньоекономічна діяльність забезпечує використання конкурентних переваг і є фактором економічного зростання, розвитку виробництва та задоволення споживчого попиту населення. За останні два десятиріччя в Україні відбулися важливі економічні зміни, що також позначилися на її зовнішньоекономічній діяльності. Щорічно зростає зовнішньоторговельний оборот, кількість держав, з якими Україна має торговельні відносини. Про якісний рівень зовнішньої торгівлі свідчить товарна та географічна структура в торгівлі товарами, а також характер сальдо. Важливими товарами для кожної держави є продукти харчування, так як вони дають змогу забезпечити базові потреби населення, а також продукція сільського господарства, що має дещо більшу сферу призначення. Аналіз ринку цих товарів та тенденції розвитку їх вітчизняного виробництва показують, що Україна зміцнює свої

позиції на світовому ринку, а згадана продукція стає одним з головних вітчизняних експортних товарів.

Проблеми розвитку міжнародної торгівлі продукцією сільського господарства та харчової промисловості завжди були серед пріоритетних в економічних дослідженнях. Ця проблематика досліджується у працях науковців та економістів-практиків, зокрема: Н. Голомші, С. Кваші, О. Маслака, В. Нелепа, О. Резникової та ін. Проте сучасний стан взаємовідносин України і країн світу, що характеризується певною динамічністю і недосконалістю, потребує подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення сучасного стану зовнішньої торгівлі України продуктами харчування і перспектив інтеграції українських виробників на світовому ринку.

Результати. Значне місце у вітчизняному товарному експорті займає продукція агропродовольчого комплексу, що включає в себе сільське господарство і харчову промисловість. На цю продукцію за період 2010-2013 рр. прийшлося 22,9 % всього товарного експорту України. Причому, в останні роки ця частка стрімко зростає – з 19,3 % в 2010 році до

26,9 % в 2013 році. По зовнішній торгівлі цією продукцією торговельне сальдо весь час додатне, а в 2012 році і 2013 році склало, відповідно, 10362 млн. дол. і 8840 млн. дол., або 41,9 % і 39,9 % додатного сальдо в загальній торгівлі товарами. В цілому ж по зовнішній торгівлі, починаючи з 2006 року, Україна постійно

має від'ємне сальдо, яке в 2012 році і 2013 році склало, відповідно 24704 млн. дол. і 22136 млн. дол., що загрожує фінансовій безпеці держави [1].

В останні роки Україна досить динамічно завойовує зовнішні ринки і розширює експорт продукції агропродовольчого комплексу (табл. 1).

Таблиця 1

Товарна структура експорту продукції АПК *

Назви товарів згідно УКТЗЕД	2010 р.		2011 р.		2012 р.		2013 р.	
	Млн. дол.	%	млн. дол.	%	млн. дол.	%	млн. дол.	%
Продукція агропродовольчого комплексу	9935	100,0	12804	100,0	17881	100,0	17024	100,0
В т.ч.:								
1. Живі тварини, продукти тваринного походження	771	7,8	937	7,3	961	5,4	1084	6,4
2. Продукти рослинного походження	3976	40,0	5532	43,2	9214	51,5	8876	52,1
3. Жири та олії тваринного або рослинного походження	2617	26,3	3396	26,5	4212	23,6	3507	20,6
4. Готові харчові продукти	2571	25,9	2939	23,0	3494	19,5	3557	20,9

* Складено і розраховано за даними [5]

Найбільший обсяг експорту припадає на продукцію рослинного походження – в 2012-2013 рр. це більше половини експорту агропродовольчої продукції. Саме по цій групі товарів формується основна частина додатного сальдо усієї агропродовольчої продукції: за даними 2013 року це 6206 млн. дол., або 70,2 %. Значне додатне сальдо формується по жирам та олії тваринного або рослинного походження – 3104 млн. дол. або 35,1 %. Зауважимо, що по живим тваринам, продуктам тваринного походження від'ємне сальдо в 2013 році склало 808 млн. дол. По готовим

харчовим продуктам додатне сальдо по причині значного імпорту склало лише 338 млн. дол. Таким чином, основою експорту агропродовольчої продукції, як з точки зору масштабів експорту, так і розміру додатного сальдо займають дві товарні групи – продукти рослинного походження та жири і олії тваринного або рослинного походження.

Основними експортними зерновими культурами являються кукурудза, пшениця, ячмінь, а серед олійних культур – ріпак, соя, соняшник (табл. 2).

Таблиця 2

Структура експорту зернових та олійних культур в 2010-2013 рр.*

Культури	2010 р.			2013 р.		
	Кількість, тис. т	Вартість, млн. дол.	Структура, %	Кількість, тис. т	Вартість, млн. дол.	Структура, %
Кукурудза	4052	786	32,3	16729	3833	60,8
Пшениця	4860	906	37,3	7762	1892	30,0
Ячмінь	4785	740	30,0	2339	576	9,2
Всього зернових	13695	2432	100,0	26830	6301	100,0
Соняшник	410	188	18,9	70	49	2,5
Соя	449	174	17,5	1492	742	37,3
Ріпак	1509	631	63,6	2347	1197	60,2
Всього олійних	2368	993	100,0	3909	1988	100,0

* Складено і розраховано за даними [5]

Як видно, в останні роки, завдяки нарощуванню експорту, основними експортними культурами стають кукурудза і ріпак. В цілому по розглянутих культурах за даними 2013 року експортна виручка склала 8289 млн. дол., або 93,4 % від продукції рослинного походження.

До продуктів рослинного походження, згідно класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, відносяться експорт продуктів промислової переробки зернових і олійних культур (борошно, крупи, висівки, крохмаль, олія, макуха та ін.). Аналіз свідчить, що експорт продукції переробки зернових

культур займає незначне місце в експорті продукції рослинного походження. Так, в 2013 році було експортовано 221,3 тис. т борошна зернових на суму 74,9 млн. дол., 460,1 тис. т висівок на суму 78,2 млн. дол., а також крупи, крохмаль та інші продукти на загальну суму 202 млн. дол., або 3,2 % вартості експортованих зернових. Пасивність на зовнішніх ринках промисло-

вої продукції переробки зернових особливо примітна у порівнянні з Казахстаном, який у 2012 році поставив на зовнішні ринки 3,3 млн. т борошна, і Туреччиною, у якої експорт склав 2,7 млн. т [2].

Інша ситуація складається з експортом продукції олієжирового підкомплексу – насінням олійних, олією та макухою (табл. 3).

Таблиця 3

Експорт продукції олієжирового під комплексу України *

Культури	2010 р.				2013 р.			
	Насіння	Олія	Макуха	Всього	Насіння	Олія	Макуха	Всього
Соє, млн. дол.	174	40	2	216	742	75	12	829
%	80,6	18,5	1,9	100,0	89,5	9,0	1,5	100,0
Соняшник, млн. дол.	188	2370	412	2970	49	3281	756	4086
%	6,3	79,8	13,9	100,0	1,2	80,3	18,5	100,0
Ріпак, млн. дол.	631	-	-	631	1197	43	17	1257
%	100,0	-	-	100,0	95,2	3,4	1,4	100,0
Всього, млн. дол.	993	2410	414	3817	1988	3399	785	6172
%	26,0	63,2	10,8	100,0	32,2	55,1	12,7	100,0

* Складено і розраховано за даними [5]

Дані табл. 3 показують, що лише по соняшнику абсолютну більшість експорту складають продукти промислової переробки – олія та макуха, а їх частка зросла з 93,7 % в 2010 році до 98,8 % в 2013 році. По таким олійним, як соє і ріпак основна експортна виручка отримується від продажу насіння, що в 2013 році досягла по сої 89,5 %, а по ріпаку 95,2 %. В результаті швидкого зростання експорту насіння сої та ріпаку частка сировини в загальній експортній виручці зросла з 26 % в 2010 році до 32,2 % в 2013 році і відповідно скоротилась частка промислової продукції.

Збільшення зовнішньоторговельного обороту держави пов'язується з розширенням географії поставок. З кожним роком зростає кількість країн, що закуповують нашу агропродовольчу продукцію. Так, якщо в 2006 році кукурудзу, яка користується великим попитом на світовому ринку, закуповували 25 країн, то в 2013 році їх число зросло до 51. Географічна структура експорту агропродовольчої продукції наведена в табл. 4.

Як свідчать дані табл. 4, в географічній структурі експорту агропродовольчої продукції спостерігаються певні особливості. Так, в 2013 р. європейські країни не відзначалися особливою активністю в імпорті вітчизняної соняшникової олії, хоч ще в 2007 році країнами Європи було закуплено 982,7 тис. т соняшникової олії, або 51,1 % всього нашого експорту. Натомість країни Європи в останні роки є лідерами в

імпорті сої, ріпаку, кукурудзи та макухи, що використовуються для виробництва олії та в якості кормів. Найбільш активно імпортують соє Греція, Іспанія, Італія. В 2012-2013 рр. вони закупили 1480 тис. т соєвих бобів, або 84,3 % європейського імпорту. Серед покупців ріпаку найбільші об'єми мають Бельгія, Нідерланди, Німеччина, Польща, Франція, які в 2012-2013 рр. імпортували 2540 тис. т олієсировини, тобто 87,5 % імпорту в країни Європи. Трійка потужних імпортерів кукурудзи за 2013 рік виглядає так (тис. т): Іспанія – 2334; Італія – 1247; Португалія – 671. Їх частка в європейському імпорті кукурудзи склала – 59,8 %. Із експортованої в 2013 році макухи основними покупцями були (тис. т): Польща – 534; Франція – 457; Нідерланди – 178. Разом з цим, названі країни є провідними експортерами до України продуктів тваринного походження – з нашого імпорту цих продуктів в 2013 році в сумі 1892,1 млн. дол., 1074,6 млн. дол., або 56,8 % приходить на країни Європи.

Основні експортні потоки олії соняшникової, пшениці, кукурудзи в останні роки спрямовуються до країн Азії та Африки, де вони використовуються на харчові потреби. Так, експорт соняшникової олії до країн Азії за період 2007-2013 рр. зріс у шість раз. В 2013 році до країн Азії поступило 2190 тис. т олії, в т.ч. Індія – 1076 тис. т, Китай – 435 тис. т, Туреччина – 207 тис. т, Іран – 165 тис. т, або 86 % всіх поставок в цьому напрямі.

Географічна структура експорту агропродовольчої продукції в 2013 році *

Напрямок експорту	Олія соняшникова	Соя	Ріпак	Пшениця	Кукурудза	Ячмінь	Макуха
Всього, тис. т	3209	1492	2347	7762	16729	2339	2872
%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
СНД, тис. т	109	180,0	-	11	122	5	518
В % до експорту	3,4	12,1	-	0,1	0,7	0,2	18,0
Європа, тис. т	403	755	1805	100	7109	9	1889
в % до експорту	12,6	50,6	76,9	1,3	42,5	0,4	65,8
Азія, тис. т	2190	314	542	3486	6373	1971	315
в % до експорту	68,2	21,0	23,1	44,9	38,1	84,3	11,0
Африка, тис. т	481	243	-	4165	3075	354	150
в % до експорту	15,0	16,3	-	53,7	18,4	15,1	5,2
Америка, тис. т	26	-	-	-	50	-	-
в % до експорту	0,8	-	-	-	0,3	-	-

* Складено і розраховано за даними [5]

В країни Азії та Африки направляється 98,6 % експорту пшениці. В Азії основними імпортерами пшениці є Ізраїль, Сирія, Туреччина. Серед країн Африки виділяється Єгипет, що імпортував за 2012-2013 рр. 4478 тис. т пшениці. До країн цих континентів спрямовується більше половини експорту кукурудзи. В 2013 році найбільші обсяги закупок здійснювали такі країни, як Іран – 1424 тис. т, Республіка Корея – 1307 тис. т, Японія – 1249 тис. т, Ізраїль – 862 тис. т, або 76 % азійського імпорту. В Африці самим потужним споживачем є Єгипет, який в 2013 році імпортував 2454 тис. т кукурудзи, або 79,8 % поставок на континент. Крім цього, значні закупки зерна здійснюють Алжир, Лівія, Марокко, Туніс. Зростання експорту до країн Азії та Африки пояснюється збільшенням споживання продуктів харчування населенням цих континентів в результаті росту доходів і має значні перспективи.

Географія товарного експорту показує, що європейські країни імпортують головним чином сировинні ресурси – олійні культури, кукурудзу, макуху соняшникову, в той час як країни Азії та Африки купують переважно соняшникову олію, пшеницю, кукурудзу, ячмінь.

Вищесказане свідчить, що структура експорту продукції агропродовольчого комплексу України носить в основному сировинний характер і суттєво відрізняється від таких розвинених країн, як Нідерланди, Бельгія, Німеччина та інші. Так, в структурі експорту Нідерландів домінує тваринницька перероблена продукція. Країна, що має лише 1,9 млн. га сільськогосподарських угідь, щороку виробляє і експортує молочних і м'ясних продуктів на суму понад 28 млрд. дол. (Україна, для порівняння – на суму 0,8 млрд. дол.). В значній мірі все це досягнуто за рахунок імпорту кормів – зерно кукурудзи, соя, ячмінь, пшениця, соняшник, ріпак і т.п. на суму 6,2 млрд. дол. [3], в тому числі з України. Так, в 2013 році в Нідерланди було експортовано (тис. т): кукурудзи – 1095; сої – 19; ріпаку – 430; макухи – 178 загальною сумою 544 млн. дол.

Впродовж всього періоду незалежності держави не вдалося вийти на світові ринки з високотех-

нологічною продукцією агропродовольчого комплексу і в значній мірі Україна залишається сировинним придатком розвинених країн.

Пріоритетним завданням держави в сучасний період є удосконалення структури експорту агропродовольчої продукції, а саме – суттєве збільшення частки продуктів тваринного походження, а також готових харчових продуктів. Наші підприємства в змозі випускати конкурентоспроможну продукцію тваринництва завдяки доступу до дешевої сировини для виробництва кормів, так як кормова складова становить від 60 до 80 % у структурі витрат з виробництва м'яса. В результаті переходу на промисловий рівень виробництва певні види продукції тваринного походження стають більш якісними і конкурентоспроможними як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Найбільш вагомими результатами в цьому плані спостерігаються у птахівництві, табл. 5.

Як видно з даних табл. 5, за період 2007-2013 рр. експорт м'яса та їстівних субпродуктів свійської птиці зріс у 28,8 рази, а яйця птиці – в 2,7 рази. Разом з цим, експорт м'яса ВРХ та молочних продуктів не показує позитивної динаміки, а по деяким видам продукції спостерігається значний спад, що пояснюється недостатніми масштабами виробництва, та низьким рівнем конкурентоздатності.

Основними регіонами, куди направляється експорт м'яса свійської птиці є країни СНД, а також країни Азії та Африки. Країни Європи практично не купували цей вид продукції. Проте, в минулому році Європейський Союз дав дозвіл на експорт продукції птахівництва з України. Враховуючи, що європейське законодавство одне з найбільш жорстких у галузі птахівництва, вихід на ринки ЄС свідчить про відповідність якості української продукції міжнародним стандартам. За листопад-грудень 2013 р. було поставлено 428 тонн м'яса свійської птиці, а за два місяці, січень-лютий 2014 р. поставки склали 555 тонн. Збільшення експорту продукції тваринництва неможливе без організації великомасштабного виробництва, що передбачає значні інвестиції в АПК. Відповідно до Державної програми активізації розвитку економіки на 2013-2014 рр. передбачено будівництво та ре-

конструкцію у регіонах держави близько 100 об'єктів, які заплановано ввести в дію в 2014 р., вартістю понад 5 млрд. грн. З них у галузі молочного скотарства – 55 об'єктів вартістю 1,8 млрд. грн., свиноводства – 29 об'єктів вартістю 1,5 млрд. грн., птахівництва – 13

об'єктів вартістю 2,5 млрд. грн. [4]. Враховуючи наявність значних кормових ресурсів, слід розглядати експорт продукції птахівництва, як один з важливих шляхів збільшення як загальних масштабів експорту, так і позитивного сальдо.

Таблиця 5

Експорт продукції тваринного походження за 2007-2013 рр. (тонн) *

Види продукції	2007	2009	2011	2013	2013 у % до 2010
1. М'ясо та їстівні субпродукти свійської птиці	5048	18935	49797	145458	28,8 раз
2. Яйця птиці	15083	36627	39042	40748	270,2
3. М'ясо ВРХ	34721	18918	12994	23660	68,1
4. Молоко та вершки	95455	63957	48393	37926	39,7
5. Масло вершкове	3902	890	2139	3860	98,9
6. Сири всіх видів	61955	76569	80287	58986	95,2

* Складено і розраховано за даними [5]

Важливе місце в експорті агропродовольчої продукції займає готова харчова продукція, обсяги реалізації якої за межі країни зросли за період 2010-2013 рр. на 138,4 %. В 2013 р. частка цієї продукції в експорті агропродовольчих товарів склала 20,9 %. Найбільш вагомі експортні результати мають конди-

терська, консервна продукція, а також реалізація відходів промислового виробництва, насамперед, макухи олійних культур. На ці види продукції приходиться в 2010-2013 рр. 64,6-66,9 % усього експорту (табл. 6).

Таблиця 6

Динаміка та структура експорту готової харчової продукції *

Найменування продукції	2010		2013		2013 в % до 2010
	млн. дол.	%	млн. дол.	%	
1. Кондитерські вироби	963	37,4	1045	29,4	108,5
2. Консервні вироби	226	8,8	426	12,0	188,5
3. Напої	439	17,1	392	11,0	89,3
4. Висівки, макуха та інші відходи	473	18,4	906	25,5	191,5
5. Тютюнові вироби	214	8,3	292	8,2	136,4
6. Інші вироби	256	10,0	496	13,9	193,8
7. Всього	2571	100	3557	100,0	138,4

* Складено і розраховано за даними [5]

Слід зауважити, що по усіх названих видах продукції торговельне сальдо є позитивним. Сировинна база, виробничі потужності, попит на ці види продукції свідчать про значні перспективи розширення їх експорту. Від'ємне сальдо спостерігається по напоям та тютюновим виробам. В 2013 році по напоям імпорт перевищував експорт на 149,9 млн. дол., а по тютюновій продукції – 161,3 млн. дол.

Серед інших виробів в першу чергу виділяються продукти, що використовуються для годівлі тварин. При незначному експорті, в 2013 році – 15,9 млн. дол. імпорт склав 265,4 млн. дол. За весь період 2010-2013 рр. щорічно результат торгівлі був від'ємним. Проблема від'ємного сальдо ускладню-

ється його зростанням із збільшенням обсягів імпорту (табл. 7).

Як свідчать дані табл. 7, при зростанні фізичного імпорту на 123,1 %, від'ємне сальдо зросло до 249,5 млн. дол., або на 144,3 % у порівнянні з 2010 роком. Впродовж цих років від'ємне сальдо склало величезну суму – 856,1 млн. дол.

Як по цьому виду продукції, так і по інших видах держава має можливості зменшити обсяги імпорту за рахунок розвитку власного виробництва і експорту, а також імпортозаміщення. Саме це має бути головним в стратегії розширення експорту агропродовольчої продукції.

Обсяги експорту-імпорту продукції для годівлі тварин та їх результат *

Показники	2010	2011	2012	2013
Експорт, тис. т	8,6	13,3	15,7	19,9
Імпорт, тис. т	135,4	140,1	153,9	166,7
В т.ч. Європа	106,6	97,6	107,6	114,0
Експорт, млн. дол.	5,4	8,1	10,7	15,9
Імпорт, млн. дол.	178,3	209,8	242,7	265,4
Сальдо, млн. дол.	-172,9	-201,7	-232,0	-249,5

* Складено і розраховано за даними [5]

Висновки. Аналіз різних аспектів структури експорту агропродовольчої продукції дає підстави зробити наступні висновки:

1. Експорт агропродовольчої продукції носить переважно сировинний характер.
2. Розвинені країни Європи імпортують головним чином сировинні ресурси. Проте останнім часом спостерігається тенденція до збільшення експорту готових харчових продуктів, що відповідають

вимогам ЄС і для виробництва яких в Україні існують великі можливості.

3. Підприємства України значно наростили експорт своєї продукції до країн Африки та Азії, які останнім часом збільшують її споживання.

4. Зростання експорту, а також розвиток імпортозаміщення можуть значно поліпшити результати зовнішньої торгівлі.

Література

1. Власюк О. С. Виклики та загрози фінансовій безпеці України на середньострокову перспективу / О. С. Власюк // Фінанси України. – 2012 - № 5. – С. 3-13.
2. Басюркіна Н. Й. Особливості розвитку зернового господарства України / Н. Й. Басюркіна // Економіка харчової промисловості. – 2014. - № 1. – С. 54-60.
3. Нелеп В. М. Перспективи експорту продукції сільського господарства і харчової промисловості України / В. М. Нелеп, О. М. Висоцька // Економіка АПК. – 2014. - № 3. – С. 72-78.
4. Маслак О. Інвестиції в АПК / О. Маслак // Пропозиція. – 2014. - № 1. – С. 30-34.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 658.1

ІВАНЧЕНКОВ В.С., аспірант

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, м. Одеса

СТРАТЕГІЧНИЙ ОРІЄНТИР РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ПЛОДООВОЧЕВОЇ КОНСЕРВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Проведено оглядовий аналіз стану розвитку підприємств плодоовочевої консервної промисловості в Одеській області. Досліджено особливості технологічного процесу виробництва консервів. Визначено основні напрями стратегічного розвитку консервної галузі.

Ключові слова: консервна промисловість, оглядовий аналіз, технологічний процес, стратегічний розвиток, екологічно чиста продукція

An overview analysis of fruit and vegetable canning industry enterprises in the Odessa area. The features of the technological process of canning. The main directions of strategic development of the canning industry.

Keywords: canning industry, survey analysis, technological process, strategic development, ecologically net products

Вступ. В умовах економічної та політичної кризи в Україні відсутній чіткий системний підхід до розробки стратегії економічного розвитку харчової промисловості. Зазначимо, що плодоовочева консервна промисловість потребує постійної і неослабної уваги, як виробництво, яке відрізняється різноманітністю сировини, безліччю технологічних процесів та їх параметрів. До того ж виробництво консервів тісно пов'язане із розвитком агропромислового ком-

плексу в цілому, адже залежить від якості та наявності сільськогосподарської сировини.

Питання формування стратегій агропромислового розвитку багато разів піднімалися науковцями Антофій Н.М. [1], Басюркіною Н.Й. [2], Крисановим Д.Ф. [3], Могильним О.М. [4], Онищенко К.М. [5], Топіхою В.І. [6], Шаповаловою І.О. [7] та іншими.

Багато уваги приділялось консервній галузі з питань державного регулювання, розвитку сиро-